

Ушбу Қонуннинг асосий вазифалари шахс, жамият ва давлатнинг терроризмдан хавфсизлигини таъминлаш, давлатнинг суверенитетини ва ҳудудий яхлитлигини ҳимоя қилиш, фуқаролар тинчлиги ва миллий тотувликни сақлашдан иборат.

Ушбу Қонунда қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

терроризм — сиёсий, диний, мафкуравий ва бошқа мақсадларга эришиш учун шахснинг ҳаёти, соғлиғига хавф туғдирувчи, мол-мулк ва бошқа моддий объектларнинг йўқ қилиниши (шикастлантирилиши) хавфини келтириб чиқарувчи ҳамда давлатни, халқаро ташкилотни, жисмоний ёки юридик шахсни бирон-бир ҳаракатлар содир этишга ёки содир этишдан тийилишга мажбур қилишга, халқаро муносабатларни мураккаблаштиришга, давлатнинг суверенитетини, ҳудудий яхлитлигини бузишга, хавфсизлигига путур етказишга, қуроли можаролар чиқаришни кўзлаб ифвогарликлар қилишга, аҳолини кўрқитишга, ижтимоий-сиёсий вазиятни беқарорлаштиришга қаратилган, Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига жавобгарлик назарда тутилган зўрлик, зўрлик ишлатиш билан кўрқитиш ёки бошқа жиноий қилмишлар;

террорчилик гуруҳи — олдиндан тил бириктириб террорчилик ҳаракатини содир этган, бундай ҳаракатга тайёргарлик кўрган ёки уни содир этишга суиқасд қилган шахслар гуруҳи;

террорчиликка қарши операция — террорчилик ҳаракатига чек қўйиш ва унинг оқибатларини минималлаштириш, шунингдек жисмоний шахсларнинг хавфсизлигини таъминлаш ҳамда террорчиларни зарарсизлантиришга қаратилган, келишилган ва ўзаро боғлиқ махсус тадбирлар мажмуи;

террорчилик фаолияти — террорчилик ҳаракатини уюштириш, режалаштириш, тайёрлаш ва амалга оширишдан, террорчилик ҳаракатига ундашдан, террорчилик ташкилотини тузишдан, террорчиларни ёллаш, тайёрлаш ва қуроллантиришдан, уларни молиялаштириш ва моддий-техника жиҳатидан таъминлашдан иборат бўлган фаолият;

халқаро терроризм — бир давлат ҳудуди доирасидан ташқарига чиқадиган терроризм.

Терроризмга қарши кураш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонун ва бошқа қонун ҳужжатларидан иборатдир.

4-модда. Терроризмга қарши курашнинг асосий принциплари қонунийлик;

терроризмнинг олдини олиш чоралари устуворлиги;

терроризмга қарши кураш ошқора ва ноошқора усулларининг уйғунлиги;

5-модда. Террорчилик фаолиятининг олдини олиш

Қуйидагилар тақиқланади:

террорчилик гуруҳлари ва ташкилотларини тузиш ҳамда уларнинг фаолият кўрсатиши;

террорчилик фаолиятига дахлдор чет эл фуқаролари ҳамда фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг Ўзбекистон Республикасига кириши;

6-модда. Терроризмга қарши курашни амалга оширувчи давлат органларига кўмаклашиш

7-модда. Ўзбекистон Республикасининг терроризмга қарши кураш соҳасидаги халқаро ҳамкорлиги

II. ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИНИНГ ТЕРРОРИЗМГА ҚАРШИ КУРАШ СОҲАСИДАГИ ВАКОЛАТЛАРИ

Терроризмга қарши курашни амалга оширувчи давлат органлари қуйидагилардан иборат:

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги;

Қонунига мувофиқ чиқариб ташланган — Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 25-сон, 287-модда)

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги;

Терроризмга қарши курашда иштирок этаётган давлат органларининг фаолиятини мувофиқлаштириш ҳамда террорчилик фаолиятининг олдини олиш, уни аниқлаш, унга чек қўйиш ва унинг оқибатларини минималлаштириш борасида ҳамкорликда ҳаракат қилишларини таъминлаш Ўзбекистон Республикаси Миллий хавфсизлик хизмати томонидан амалга оширилади.

9-модда. Ўзбекистон Республикаси Миллий хавфсизлик хизматининг терроризмга қарши кураш соҳасидаги ваколатлари

террорчилик фаолиятининг олдини олиш, уни аниқлаш ва унга чек қўйиш йўли билан терроризмга, шу жумладан халқаро терроризмга қарши курашни амалга оширади;

террорчиларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига киришидан Давлат чегарасининг ҳимоя қилиниши ва қўриқланишини таъминлайди;

чегара олди минтақасида ва чегара олди зонасида террорчиларни, террорчилик гуруҳларини аниқлайди, зарарсизлантиради, қаршилиқ кўрсатилган тақдирда эса уларни йўқ қилиш чораларини кўради;

Ўзбекистон Республикаси Президентининг, шунингдек чет эл давлатлари, ҳукуматлари бошлиқлари ва халқаро ташкилотлар раҳбарлари Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган даврда мазкур давлат (ҳукумат) бошлиқлари ва халқаро ташкилот раҳбарларининг хавфсизлиги ҳамда қўриқланишини таъминлайди;

террорчиликка қарши курашувчи бўлинмаларнинг террорчиларни, террорчилик гуруҳларини аниқлаш, зарарсизлантириш ва йўқ қилиш ҳамда террорчилик ташкилотларини тугатиш ишлари ташкил этилишини таъминлайди;

Қонуни таҳририда — Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 25-сон, 287-модда)

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги:

алоҳида муҳим, категорияланган ва бошқа объектларнинг қўриқланишини ва хавфсизлигини таъминлайди;

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади.

Қонунига мувофиқ чиқариб ташланган — Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 25-сон, 287-модда)

Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси:

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади.

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги:

ўз тасарруфидаги ҳарбий объектларнинг қўриқланиши ва мудофаа қилинишини амалга оширади;

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади.

Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги:

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади.

15-модда. Террорчилик ҳаракатига чек қўйиш

16-модда. Террорчиликка қарши операцияга раҳбарлик қилиш ва уни бошқариш

Терроризм таҳдидини зарарсизлантириш ва тугатиш учун жалб этиладиган тузилмалар ва бўлинмаларнинг саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштириш бўйича заруратга қараб штаблар тузилади.

Террорчилик ҳаракатининг хусусиятига қараб жисмоний шахслар ҳаёти ва соғлиғини, моддий бойликларни сақлаш, гаровда ушлаб турилган шахсларни озод этиш, шунингдек куч ишлатмасдан террорчилик ҳаракатига чек қўйиш имкониятини ўрганиш мақсадида террорчилар билан музокаралар ўтказилиши мумкин.

Террорчилар билан музокаралар олиб борилиши уларни содир этган жиноий қилмишлари учун жавобгарликдан озод этишнинг асоси ёки шарт бўлиб хизмат қилиши мумкин эмас.

18-модда. Террорчиликка қарши операция ўтказиладиган зонанинг чегаралари

19-модда. Террорчиликка қарши операция ўтказиладиган зонадаги ҳуқуқлари

зарурат бўлганда транспорт воситалари ва йўловчиларнинг кўча ва йўлларда ҳаракатланишини вақтинчалик чеклаш ёки тақиқлаш, транспорт воситаларини, шу жумладан дипломатия ваколатхоналарининг, консуллик муассасаларининг ва фуқароларнинг транспорт воситаларини жойнинг айрим участкаларига ва объектларга киритмаслик, фуқароларни жойнинг айрим участкаларидан ва объектлардан чиқариб юбориш, шунингдек махсус рухсатномаси бўлмаган транспорт воситаларини шатакка олиб чиқариб ташлаш чораларини кўриш;

ҳуқуқбузарликлар содир этган ёки террорчиликка қарши операция ўтказувчи шахсларнинг қонуний талабларига тўсқинлик қилишга қаратилган, шунингдек террорчиликка қарши операция ўтказиладиган зонага рухсатсиз кириш ёки киришга уриниш билан боғлиқ ҳаракатлар содир этган шахсларни ушлаш ва тегишли органларга олиб бориш;

террорчиликка қарши операция ўтказиладиган зонага кираётган (транспорт билан киришда) ҳамда мазкур зонадан чиқаётган (транспорт билан чиқишда) жисмоний шахсларни шахсан кўриқдан ўтказиш, улардаги ашёларни, транспорт воситаларини ҳамда бу воситаларда олиб ўтиладиган юкларни, шу жумладан назорат қилишнинг техник ва бошқа воситаларидан фойдаланган ҳолда кўриқдан ўтказиш;

террорчиларга нисбатан қурол ва жанговар техниканинг мавжуд турларини ҳамда махсус воситаларини қўллаш.

Террорчиликка қарши операция ўтказиладиган зонада оммавий ахборот воситалари вакиллари фаолияти жойлардаги террорчиликка қарши операция ўтказиш раҳбарлари билан ҳамкорликда амалга оширилади.

террорчиликка қарши операция ўтказишнинг махсус техникавий усулларини ҳамда тактикасини очиб берадиган;

террорчиликни тарғиб қилишга ёки оқлашга кўмаклашадиган;

21-модда. Террорчиликка қарши операциянинг тугатилиши

IV. ТЕРРОРЧИЛИК ҲАРАКАТИ ОҚИБАТИДА ЎТКАЗИЛГАН ЗАРАРНИ ҚОПЛАШ ВА ЖАБРЛАНГАН ШАХСЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ РЕАБИЛИТАЦИЯСИ

Террорчилик ҳаракати оқибатида етказилган зарарни қоплаш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Террорчиликка қарши операция ўтказиш натижасида шахсга ёхуд жисмоний ёки юридик шахсларнинг мол-мулкига етказилган зарар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда қопланади.

24-модда. Террорчилик ҳаракати оқибатида жабрланган шахсларнинг ижтимоий реабилитацияси

Террорчилик ҳаракати оқибатида жабрланган шахсларнинг ижтимоий реабилитациясини амалга ошириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

25-модда. Терроризмга қарши курашда иштирок этаётган, ҳуқуқий ва ижтимоий ҳимояланиши зарур бўлган шахслар

Қуйидагилар ҳуқуқий ва ижтимоий ҳимояланиши лозим:

террорчилик фаолиятининг олдини олишда, уни аниқлашда, унга чек қўйишда, уни тергов қилишда ҳамда унинг оқибатларини минималлаштиришда терроризмга қарши курашни амалга ошираётган давлат органларига доимий ёки вақтинча кўмаклашаётган шахслар;

иккинчи ва **учинчи** хатбошиларида кўрсатиб ўтилган шахсларнинг оила аъзолари, агар уларнинг ҳимояланишини таъминлаш зарурати мазкур шахсларнинг терроризмга қарши курашдаги иштирокига боғлиқ бўлса.

26-модда. Терроризмга қарши курашда иштирок этган шахслар ҳаёти ва соғлиғига етказилган зарарни қоплаш

Терроризмга қарши курашда иштирок этган шахс террорчиликка қарши операция ўтказишда майиб бўлган ва бу унинг меҳнат лаёқатини йўқотишига ҳамда ногиронликка олиб келган тақдирда унга бир йўла бериладиган нафақа тўланади ҳамда қонун ҳужжатларига мувофиқ ногиронлик пенсияси тайинланади.

27-модда. Қўп йил ишлаганликни имтиёзли ҳисоблаш

Террорчиликка қарши операция ўтказишда иштирок этишга жалб қилинган мутахассислар ва бошқа шахсларга пенсия тайинлашда мазкур операцияда иштирок этишнинг ҳар бир куни уч кунга ҳисобланади.

VI. ТЕРРОРЧИЛИК ФАОЛИЯТИДА ИШТИРОК ЭТГАНЛИК ҲАМДА ТЕРРОРИЗМГА ҚАРШИ КУРАШ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК

Террорчилик фаолиятида иштирок этаётган шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгар бўлади.

29-модда. Террорчилик фаолияти учун ташкилотнинг жавобгарлиги

Террорчилик ташкилоти деб топилган ташкилот тугатилганда унга тегишли мол-мулк мусодара этилади ҳамда давлат мулкига ўтказилади.

30-модда. Етказилган зарар учун жавобгарликдан озод этиш

31-модда. Терроризмга қарши кураш тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик

емократия, Инсон Хукуклари ва Меҳнат Бюроси томонидан тайерланган

Конституция виждон эркинлиги ва дин билан ҳокимиятни алоҳида эканлигини таъминлайди;

бирок амалда ҳукумат бу ҳукукларни чеклашда давом этди. Ҳукумат асосий оқим деб ҳисоблаган

диний гуруҳларнинг фаолиятига рухсат беради. Бу гуруҳларни рухсат этилган исломий, яҳудий,

рус православ черкови ва бршка турли христиан гуруҳлар - Рим католиклари, лютеранлар ва

баптистлар ташкил этади. Ўзбек жамияти, умуман олганда, христиан черковларига нисбатан, агар

ушбу черковлар этник ўзбекларни ўз динига огдиришга ҳаракат қилмасалар, багрикенглик билан

муносабат билдирадилар; қонун миссионерликка қарши чикади еки бундай фаолиятни, ҳамда

диний адабиётларни мамлакатга олиб кириш ва тарқатиш ва хусусий равишда диний таълим беришни катъий чеклайди.

Ушбу ҳисобот даврида, айрим пятидесятникчилар ва бошқа христиан гуруҳлар учун виждон эркинлиги чекланиб, ушбу масалада ахволнинг узига хос оғирлашуви кузатилди. Бир қатор озчиликни ташкил қилган диний гуруҳлар, улар орасида баъзи бир христиан оқимлар, қонун томонидан қуйилган қаттиқ рўйхатга олиш талабларини қондира олмаганлиги сабабли рўйхатдан утмаган ҳолда фаолият қурсатишда давом этишди. Утган даврдаги қаби, этник ўзбеклар аъзо бўлган протестант гуруҳлар узларига нисбатан зурвонлик ва қурқув муҳитида фаолият қурсатаётганликлари ҳақида хабар беришди. 2006 йил қучга қирган янги жиноий низомни қуллаган ҳолда, ҳуқумат 2 нафар пасторга нисбатан жиноий иш қузғатди. Уларнинг бирига 4 йил муҳлатга озодликдан маҳрум этилиб жазони ахлоқ тузатиш муассасида уташ ҳукми чиқарилган; иккинчисига шартли ҳукм чиқарилди ва синов муддати белгиланди. Ҳуқук-тартибот ходимлари айрим рўйхатдан утмаган гуруҳлар манзилларига рейдлар уюштириб уларга нисбатан тазйик қуллади, ҳамда уларнинг бошлиқларини ва аъзоларини ҳибсга олди ва уларга жарима солди. Ҳуқумат ноқонуний исломий экстремист гуруҳларга хайрихоҳликда ва аъзоликда айбланган

шахсларни узок муддатларга озодликдан махрум килиш кампаниясини давом эттирди. Уларнинг купчилигини такик этилган Хизбут-Тахрир исломий экстремистик сиесий харакати ва таъкикланган исломий гурух Акромийлар еки аник бир тавсифга эга булмаган «Вахобий» гурухларига аъзоликда гумон килинганларни ташкил этди. Умуман олганда, рухсатномаси бор масжидларда ибодат килувчиларга хукумат халакит килмади, хамда янги исломий нашр, аудио ва видео материаллар чоп килиш учун рухсатномалар берди. Оз сонли «яширин» масжидлар диний мулозимлар ва хавфсизлик хизмати ходимларининг каттик назорати остида фаолият юритди.

Умуман олганда, диний гурухларга нисбатан багрикенглик муносабатини мавжуд: бирок, кушниллар, оила ва иш берувчилар миллати узбек булган христианларга, асосан бу динни эндигина кабул килган шахсларга ва катта булмаган шахарлардаги узбек христианларга тазйик утказишда давом этдилар. Миссионерлик ва исломни тарк этиб бошка динни кабул килганларни коралайдиган диний маърузалар хакида бир канча хабарлар бор. Пятидесятникларнинг бош рухонийси унинг черкови давлат телевидениеси томонидан курсатилган христиан евангелистларига карши хужжатли фильмда аник тасвирлангандан сунг каттик калтакланди.

Утган йиллардагидан фаркли уларок, ушбу хисобот даврида, факат бир нафар шахсга нисбатан

ХТ варакасани таркатиш айблови куйилди, ушбу варакалар матнининг купчилигида анти-семит рухдаги мавзу кутарилади.

АКШ ҳукумати инсон ҳуқуқларини олга суриш сиёсатининг бир қисми сифатида, виждон

эркинлиги масаласини Ўзбекистон ҳукумати билан муҳокома қилиб боради. АКШ элчихонаси

диний эркинликни фаоллик билан қузатиб боради ҳамда ҳукумат вакиллари, диний етакчилар ва

инсон ҳуқуқлари фаоллари билан мулоқот қилиб туради. Элчихона диний бағрикенгликни тарғиб

қилишга ва диний эркинликни қенгайишига йуналтирилган алмашинув ва таълим дастурларига

ҳомийлик қилди. 2006 йил 14 ноябр кунини АКШ Давлат қотиби Халқаро Диний Эркинлик Ақтига

биноан Ўзбекистонни диний эркинликни ута қупол равишда бузган алоҳида ташвишга сабаб

булган давлатлар руйҳатига қиритди.

I қисм. Диний демография

Мамлакатнинг ҳудуди 172,742 қватрат милни ва аҳолиси сони тахминан 27,8 миллион кишини

ташқил этади. Халқаро экспертларнинг фикрига қура, утган йиллар ичида 2-3 миллион фуқаро

чет мамлакатларга чикиб кетган. Бунга сабаб, аҳоли уртасида Ўзбекистондан иш излаб кушни мамлакатларга, Россия, Жанубий Корея еки Якин Шаркка кетиш сонининг усишидир. Аҳолининг тахминан 80 фоизини узбеклар, 5,5 фоизини руслар, 5 фоизини тожиклар, 3 фоизини козоклар, 2,5 фоизини коракалпоклар ва 1,5 фоизини татарлар ташкил этади. Диний гурухларга аъзолик тугрисидаги хеч кандай расмий статистика мавжуд эмас; бироқ, тахминларга кура, аҳолининг 90 фоизига яқини ханафийлар мазхабига мансуб сунни муслмонлардир. Шиа муслмонлари асосан Бухоро ва Самарканд вилоятларида истикомат килиб аҳолининг тахминан 1 фоизини ташкил килади. Аҳолининг тахминан 5 фоизини рус православлари ташкил этади. Бироқ бу ракам этник руслар ва славянлар Ўзбекистондан кучиб кетаётганликлари сабабли тобора камайиб бормокда. Сон жихатдан усиб бораётган муслмонлар ва рус православлари уз динларига эътиқодда фаоллик курсатмокдалар. Хозирда, Тошкентдан ташқарида муслмонлар купчиликни ташкил килади. Хисобот уз ичига олган даврида, масжидга ташриф буюрувчилар сони сезиларли даражада ошди. Ушбу, курсатгич асосан ешлар орасида баландир. Ешлар ибодат килувчиларнинг асосий кисмини ташкил этади. Аҳолининг колган 3 фоизини кичик жамоатлар - Рим католиклари, Корея христианлари, баптистлар, лутеранлар, Иегова Гувохлари, еттинчи кун адвантистлари, евангелистлар ва пятидесятникчилар черкови, буддистлар, бахайлар ва Хари Кришначилар

хамда атеистлар ташкил этади. Бундан ташқари, Ўзбекистонда қолиб қетган тахминан 15,000-20,000 ашқенази ва Бухоро яҳудийлари яшайди. Улар асосан Тошкент, Бухоро ва Самарқандда истиқомат қилишади. Қамида 80,000 яҳудийлар Исроил ва АКШга сунги 20 йил ичида қучиб қетишган.

II қисм. Диний эркинлик

Конун/сиесат доирасида

Конституция виждон эркинлигини таъминлайди; бироқ, ҳукумат ва конун бу қаби ҳуқуқларни амалда чеклайди. Бундан ташқари, Конституция дин билан ҳокимиятни алоҳида эканлиги тамойилига асос солган. Ҳукумат диний гуруҳларга сиесий партиялар тузишни ва ижтимоий ҳаракатларга асос солишни тақик қилади.

Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тугрисидаги конун (1998 йил қабул қилинган «Дин тугрисидаги конун») эътиқод эркинлигини, эътиқоди тугфайли таъқиб қилмасликни, дин билан ҳокимиятнинг алоҳидалигини, имом ва руҳонийларни уқитиш учун мактабларни ташкил этиш

хукукларини таъминлайди; бироқ, бу каби хукуклар фақатгина руйхатдан утган гуруҳларга берилади. Бундан ташқари, агарда баъзи диний эркинликлар миллий хавфсизликка зид деб топилса, конун уларни чеклайди, ҳамда миссионерликни таққик этади, диний фанларни урта таълим мактабларда уқитишни таққик этади, диний тамойилларни хусусий тарзда тарғиб қилишга йул қуймайди. Конунга биноан, диний гуруҳлар уз адабиетларини нашр қилиш еки тарқатиш учун рухсатнома олишлари шарт. Вазирлар Маҳкамаси қошидаги Диний Ишлар Қумитаси (ДИК) барча диний адабиетларни тасдиқлаши шарт.

1998 йил қучга қирган «Дин тугрисидаги конун» барча диний гуруҳлар ва мазҳаблардан руйхатдан утишни талаб қилади, ҳамда руйхатдан утиш учун машакатли ва муррақаб талабларни қуяди. Бу каби талаблар орасида, конун хар бир гуруҳдан ташқилотнинг маҳаллий булимига аъзо булганларнинг камида 100 нафарининг руйхатини Адлия Вазирлигига (АВ) тақдим қилишни назарда тутаети. Ушбу талаб хукуматга хар кандай гуруҳнинг руйхатга утиш тугрисидаги аризасига моънелик қилишда ва унинг фаолиятини таққик этишда техник асос булишда қул қелади. ДИК мамлакатдаги диний фаолиятни назорат қилиб туради. Янги қурилган ва илгари епилган масжидлар руйхатдан утишда қийинчиликларга дуч қелишда давом этмоқдалар.

Конунга кура, агарда диний гурухлар узларининг марказий бошкарув идораларини руйхатдан утказмаган булсалар, уларга диний ходимларни тайерлаш такик этилади. Марказий бошкарув идорасини руйхатга олиш учун, ушбу идоранинг 13 вилоятдан 8 тасида руйхатдан утган гурухларга эга булиши талаб килинади. Бу эса купгина диний гурухлар учун амалга ошириб булмайдиган талабдир. Диний ходимларни конунан тайерловчи б та шундай ташкилот мавжуд.

Конунга кура, диний таълим факат руйхатдан утган мадрасаларда ва давлат томонидан тасдикланган укитувчилар томонидан берилади. Конун хусусий тарзда диний дарс беришни такик этади ва бу конунни бузганларга жарима солади. Конун урта мактабларда диний дарсликларни укитишни такик килади.

«Дин тугрисидаги конун» нинг 14 моддаси жамоатчилик жойларда диний либосларни кийишни такик килади. «Диний ташкилот хизматчилари» бундан мустасно.

Жиноий ва Фукаролик Кодекси «Дин тугрисидаги конун»ни ва бошка диний фаолиятга тааллукли низомларни бузувчилар учун куп микдорли жарима солишликни назарда тутди. Бундан ташкари, ноконуний диний гурухни ташкил килишни такик этувчи фаолиятлар жумласига,

бошкаларни бу каби ташкилотларга аъзо булишга даъват этишни, вояга етмаганларни уларнинг ота-оналари рухсатсиз диний ташкилотларга жалб этиш холлари хам киради. Руйхатдан утмаган хар кандай диний ташкилот томонидан амалга оширилган диний маросим ноқонуний хисобланади.

Жиноий кодекс «ноқонуний», яъни талаб даражасида руйхатдан утмаган гуруҳлар ва «такик этилган» гуруҳлар, жумладан Хизбут-Тахрир (ХТ) исломий экстремистик сиесий партияси, Таблиги Жамоат ва бошка «Вахобий» деб аталмиш гуруҳлар уртасида расман фарк борлигини белгилайди. Кодекс ноқонуний диний гуруҳга асос солишни еки руйхатдан утишликка рухсат берилмаган еки таркатиб юборилиши буюрилган гуруҳнинг фаолиятини кайтадан янгилашни 5 йилгача жазо тайинланадиган жиноят деб белгилайди. Бундан ташқари, кодекс, бу каби гуруҳда аъзолик учун 3 йилгача озодликдан махрум килишни назарда тутди. Кодекс диний экстремист, фундаменталист, сепаратист ва бошка такик этилган гуруҳлар фаолиятига «асос солиш ва катнашиш» учун 20 йилгача булган муддатга озодликдан махрум килишни таъминлайди (агар жиноят «огир окибатларга» сабаб булса). Утган даврда, судлар ноқонуний ва такик этилган ташкилотлар уртасидаги фаркка ахамият бермасди ва купгина холатларда тасдиқланмаган

мусулмон гурухлари аъзолари устидан иккала модда остида айблов уқирди. Ушбу хисобат

даврида бу каби амалиет тугрисида хеч кандай хабарлар булмади.

Маъмурий органлар фукароларни диний фаолияти учун айблашда Жиноят Кодексининг асосан

куйидаги моддаларини куллайдилар: 159-модда (анти-конституцион фаолият); 216-модда

(ноконуний диний ташкилотларни еки жамоатчилик уюшмаларни ташкил етиш); 216-модда, 2-

кисм (диний ташкилотлар тугрисидаги конунга хилоф фаолият юритиш, миссионерлик

фаолиятини хам уз ичига олади); 244-модда, 1-кисм (жамоатчилик тартибига ва хавфсизлигига

хавф тугдирадиган материалларни ишлаб чикариш ва таркатиш); ва 244-модда, 2-кисм (диний

экстремист, сепаратист, фундаменталист еки бошка такик этилган ташкилотларни тузиш,

бошкариш ва уларга аъзо булиш). Бу моддалар остида айибланган фукаролар (асосан 244-модда,

2-кисм) купинча ХТга аъзоликда айибланадилар.

Жиноий Кодекснинг (217-моддаси 2-кисми)га ва Маъмурий Кодекснинг (201 моддаси)га 2005

йилниг декабрида кабул килинган кушимчалари ва узгартиришларига биноан, такрор килинган

диний конунбузарлик учун жарима миқдори ошди ва эндиликда Жиноий Кодексга биноан энг

кичик ойликнинг (12,420 сумни) 200-300 баробарини, ҳамда Маъмурий Кодексга биноан 50-100 баробарини ташкил килади.

Маъмурий Кодекснинг 2006 йилнинг июнида қабул қилинган қушимчалари ва узгартиришларига биноан, «диний қўлланмаларни ноқонуний ишлаб чиқариш, сақлаш ва мамлакатга олиб кириш еки тарқатиш» учун хусусий шахсларга нисбатан энг кичик иш ҳақининг 20 дан 100 баробарида жарима солинади, ҳамда ташкилотлар ходимларига нисбатан энг кичик иш ҳақининг 50 дан 100 баробаргача жарима солинади ва қўлланмалар ҳамда «уларни ишлаб чиқариш воситалари» мусодара этилади. Жиноий Кодекснинг 244-3 моддаси Маъмурий Кодексида қайд қилинган модда остида бу каби жиноятни содир этган олдин судланган шахслар учун энг кичик иш ҳақининг 100 дан 200 баробарида жарима солади еки 3 йилгача тарбиявий меҳнат билан жазолайди. Жиноий ва Маъмурий Кодексларига бир вақтнинг узида киритилган бошқа узгартиришлари «иркий ва диний нафратни тарғиб қилувчи адабиётларни» нашр қилиш ва тарқатиш учун жазони назарда тутди.

Конун барча руйхатдан утган динларга нисбатан тенг муносабатда булса хам, давлат Ислом

Университетига ва исломий тарихий обидаларни саклаш учун молия сарфлайди. Ислом Таълими,

Фан ва Маданияти Ташкилоти (ISESCO) томонидан Тошкент 2007 йилда 4 та ислом маданияти

пойтахтларининг бири сифатида эълон килинганлигини нишонлаш мақсадида, давлат Узбекистон

Муслмонлар Идорасини кенгайтиришга ва ушбу мажмуада янги масжид ҳамда кутубхона куришга

кетган сарф-харажатни молиялаштирди. Давлат 5000 нафар танланган муслмонларни хаж

сафарига боришини ташкиллаштиришда кумак курсатди. Утган даврда бу ракам 4200 ни ташкил

килганди. Хажга отланганлар сарф-харажатларни узлари тулашди. Давлат Муслмонлар

Идорасини назорат килади ва уз урнида ушбу идора исломий тизимни, имомлар томонидан

утказиладиган диний маросимларни ва исломий адабиетлар хажми ва мазмунини назорат килади.

Муслмонларнинг муқаддас байрами булмиш Курбон ва Руза хайитлари миллий байрам сифатида

нишонланади.

Давлат хануз Европада Хавфсизлик ва Хамкорлик Ташкилоти (ЕХХТ)нинг демократик

муассасалар ва инсон ҳуқуқлари буйича 2003 йил килинган тавсияларини бажармаяпти.

ЕХХТнинг экспертлар кенгашининг хулосасига кура, 1998 кучга кирган дин тугрисидаги конун ва

конуний нормалар виждон эркинлиги тугрисидаги халкаро нормаларга зиддир. ЕХХТ

миссионерлар, хусусий диний мактаблар ва руйхатдан утмаган диний ташкилотларнинг

фаолиятларини такик этмасликни тавсия килганди.

Диний эркинликларнинг чекланиши

Хисобат даврида, ҳукумат томонидан диний эркинликларни сезиларли даражада чеклаш

холатлари кузатилди. Ҳукумат айрим диний гуруҳларни руйхатдан утказмасликни давом эттириш

билан, ҳамда илгари руйхатдан утганларни руйхатдан чикариш оркали уларни ибодат килиш

ҳукукидан махрум килди. Ушбу даврда, ҳукумат айрим фукароларни руйхатдан утиш

қоидаларини бузган холда диний фаолият курсатганлари учун қупгина диний маросимларни ва

фаолиятларни чеклади.

Муътадил мусулмонларни маълум даражада қуллаб-қувватласада, ҳукумат миллий хавфсизликка

оид хавотирларни рукач килган холда, экстремистик деб хисоблаган ислом ташкилотларини

такиклайди ва уларга аъзоликни жинойят деб баҳолайди. Такик этилган ташкилотларнинг

асосийлари бу Хизбут-Тахрир (ХТ), Узбекистон Ислон Харакати (УИХ), Акромийлар, Таблиги

Жамоат ва ҳукумат умумий килиб атайдиган Ваҳобий гуруҳлари. Давлат экстремистик гуруҳларга

аъзоликда айбланганларни маҳкум килишни диний эркинликни чеклаш деб эмас, балки давлатга

нисбатан курулли каршилиқни олдини олиш деб атайди.

ХТ исломий экстремистик сиесий ташкилот булиб нафратни тарғиб килади ва терроризм

амалларини олқишлайди ва худди шу пайтнинг узида узини зуровонликка карши эканлигини

билдиради. Ушбу партияннинг яхудийларга ва гарбга карши ашаддий адабиетлари ва Интернет

сахифалари мавжуд конституцион давлатларни агдариб ташлаб бутун дунеда, жумладан

Марказий Осиеда, халифалик аталмиш ислом давлатини ташкил этишга чакиради. ХТ асосан

диний мафкурага асосланган сиесий ташкилот булгани ва терроризмни кораламагани учун

маъмурий органларнинг ХТ фаолиятини тақик этиши ва унинг аъзоларини таъқиб килиши диний

эркинликларни чеклаш ҳисобланмайди. УИХ фаолиятини тақик этилиши ҳам диний

эркинликларни чеклашга кирмайди. Сабаби, УИХ Наманганда асос солинган булиб у ҳозирда

АҚШнинг террорчи гуруҳлар руйхатига киритилган. Ушбу ташкилот 1999 ва 2004 йиллари

Узбекистонда содир этилган инсонлар улимига сабаб булган бир катор портлашларда кули

борликда айибланади. Качон-ки бегунох инсонлар факатгина уз эътикодлари учун бу каби

гурухларда аъзоликда айибланиб керакли жараенсиз махкум этилса диний эркинликлар поймол

булади.

Хукумат Акромийлар гурухи аъзоларига нисбатан тазйикни 1997 йилдан бошлади. Диний

экспертларнинг сузларига караганда, Акромийлар бу норасмий жамоат булиб тадбиркорликни

исломий тамойилларга асосланган холда юритишни таргиб килади. Хукуматнинг фикрича, ушбу

гурух ХТнинг бир булими булиб унинг максадлари УИХ билан биргаликда 2005 йилнинг майида

Андижонда куролли кузголон оркали мавжуд хукуматни агдариб ташлашга харакат килишдан

иборат булди.

Таблиги Жамоат исломий даъват гурухидир. Ушбу гурухга Жанубий Осиёда асос солинган булиб

уларнинг ибодат ва кийиниш, соч-сокол куйиш услублари Мухаммад давридаги турмуш тарзига

асосланади; унинг аъзолари узларини ута художуй ва сиёсатдан узок деб айтадилар.

Бошка тақик этилган гурухлар «Вахобийлар» деб аталмиш гурухларни уз ичига олади, ушбу

термин мамлакатда мавжуд хар кайси консерватив мусулмонга нисбатан кенг кулланилади.

Жумладан, ҳукумат «Вахобийлар» деб давлат томонидан тасдиқланган масжидлардан ташқарида

ибодат килувчиларни, чет эл мадрасаларида илм олганларни еки 1995 йил изсиз йуқолган

Андижонлик Имом Абдували Мирзаевнинг издошларини ва 1998 йил Козогистонга кочишга

мажбур булган ва БМТнинг Кочоклар Буйича Бош Коммисарияти томонидан 15 Март 2006 йил

бош-пана берилган Тошкентлик Имом Обидхон Назаровнинг шогирдларини ифодалаш учун

куллайди.

Утган хисобат даврларида, манбалар сузига караганда, руйхатдан утган имомларидан уларнинг

масжидига катнайдиған экстремистик окимларга мойиллиги бор шахсларнинг руйхатини бериш

талаб килинган экан. Ушбу хисобат даврида бундай холатлар кузатилмади. Бирок маълумотларга

караганда, ҳукумат айрим маҳалла кумиталарига ва имомларга экстремистик гурухларда

аъзоликка мойиллиги бор фуқароларни аниқлашни буюрган. Улар орасида доимий равишда

ибодат килувчиларни еки эътиқод масалаларида фаоллик курсатган шахсларни аниқлашни

буюрилган. Ҳукумат имомлар маърузаларининг мазмунларини ва нашр қилинаётган исломий адабиётлар ҳажмини назорат қилиб туради.

Ҳукуматнинг диний экстремистликда айибланганларга булган кескин муносабати диндорларнинг уз эътиқодларини ҳаддан ташқари намоиш этишда шаштини пасайтириб қуйди. Андижондаги

2005 йил май воқеаларидан сунг, Андижонда истикомат қилувчи қупгини фуқаролар диний

экстремизда айбланиб ҳибсга олинди. Ушбу ҳисобот даврида, ишончли маълумотларга қараганда,

махалла қумита раислари фуқароларни масжидларда ибодат қилишдан қайтаришда фаоллик

курсатдилар. Форум 18 ахборот хизмати хабар беришича, 2006 йил ноябрда ҳукумат имомларга

болаларнинг масжидларга чиқмаганлиги маъқуллиги ҳақида курсатма тарқатди, ҳамда баъзи бир

ҳолатларда милиция ходимлари болаларнинг жума номозидан қайтарган ҳолатлари қузатилган.

Қупгина манбаларнинг хабарига қура, мусулмонлар жамоатларидаги муҳит утган даврдаги

нисбатан яхшиланди. Бирок, жума намозлари вақтида масжидларда жой этишмаслиги сабабли

одамлар қучаларда ибодат қилишга мажбур. Ҳукумат узининг такводор мусулмонлар устидан

булган назоратини бир оз қамайтирди ва уларга назорат остидаги муҳитда ибодат қилиш учун

имкон яратди. Шундай булсада, ҳуқук-тартибот ва миллий хавфсизлик ходимлари фаол равишда масжид ва у ерга ташриф буюрувчилар фаолиятларини кузатиб ҳисобат туплаб юрган ҳолатлари кузатилди. Бундан ташқари, Тошкентдаги маҳаллий муттассадилар маҳалла раислари билан бир катор учрашувлар уюштириб улар билан исломий тенденциялар суръатини пасайтириш ҳақида муҳокама қилишди. Хабарларга қараганда, бу каби учрашувларда мудассадилар оила бошларини уз угилларини масжидга чиқишдан қайтаришга ва уз кизларини хижоб урамасликка даъват қилишга чақирган. Бундан ташқари, улар маҳалла раисларига урф булган исломий туй маросимларига чек қуйиш тугрисида курсатма берганлар. Ҳукумат ҳажга сафар қилувчилар сонини 5000 нафар еки ҳажга имкони бор аҳолининг тахминан 20 фоизи (тахминан 25000 нафар еки аҳолининг ҳар 1 миллионига 1000 нафар) деб белгилади. Ахборотларга қараганда, ҳажга борувчиларнинг руйхати маҳалла қумиталари, маҳаллий ҳокимият, Миллий Хавфсизлик Хизмати ва ҳукумат қошидаги ҳаж қумитаси томонидан тасдиқланган.

Ҳукумат вакилларининг қупчилиги Иегова Гувоҳларига нисбатан уларни экстремист гуруҳ деб шубҳа билдиришди. Милициянинг факат ходимлар фойдаланиши учун чиқарилган ҳужжатлари Иегова Гувоҳларини УИХ ва ХТ билан бир каторда хавфсизлик учун хавф тугдирувчи гуруҳ деб

аташда давом этмоқда. Махаллий мутассадилар ва диний идоралар вакиллари ушбу гуруҳнинг миссионерлик фаолияти буйича норозилик билдиришда давом этди. 2006 йилнинг 30 ноябрида ва 1 декабр кунлари давлат телевидениеси «Мунофиклик» деб номланган хужжатли фильми намоиш этди ва Иегова Гувохларини Япониядан ташкил топган Аум Шинрикё ташкилоти билан боғлади.

Баъзи бир масжидлар руйхатга утиш буйича кийинчиликка юз тутдилар. Форум 18 нинг 2003

йилда берган хабарига кура, тахминан 500 киши байрам кунлари ибодат киладиган

Намангандаги Панжара масжиди ҳукумат томонидан 1998 йил епиб қуйилган ва бир неча йил

мобайнида руйхатга утиш учун бесамара ҳаракат қилган. Жанубий ва шарқий Фаргона вилоятида

жойлашган бир қатор масжидлар сунги йиллар ичида бу каби руйхатга утиш муаммолари ҳақида

хабар беришди. Улар ҳали хануз руйхатдан утказилмаганлар, ваҳоланки улар руйхатга утиш

учун керакли одамлар сонини тақдим этишган. Фаргонанинг Охунбобоев туманида жойлашган

махаллий аҳоли томонидан молиялаштирилган Туман масжиди катновчилари 2004 йил суд

томонидан руйхатга утиш талабларига қарамай, фаолият курсатишда давом этди. Қам сонли

норасмий ва мустакил масжидлар расмий имомлар назорати остида жимгина фаолият курсатишга рухсат берилган.

Хисобат даврида, Иегова Гувохлари маҳаллий, вилоят ва республика миқёсида рўйхатга утиш учун аризалар топширилди. Бироқ улар на рад жавоби ва на бошқа расмий жавоб олишди. Утган давр ичида бошқа черковларнинг ҳам рўйхатдан утиш ҳаракатлари самарасиз бўлди. Улар орасида Тошкент шаҳридаги Мирзо-Улугбек туманида жойлашган Бетани баптистлар черкови, Чирчиқдаги Пятидесятникчилар черкови, Самарқанддаги Грейтер Грейс Христианлар черкови ва Қорақалпоғистоннинг Нукус шаҳридаги Эммануэл черковлари бор. Ушбу хисобот даврида, бир қатор халқаро ташкилотларнинг расмий ва қонуний аризаларига қарамай, Нукусдаги Мир (Тинчлик) черкови, Гулистондаги Хушхабар черкови, Андижондаги Пятидесятникчилар черкови ва Қазалқентдаги Баптистлар черкови рўйхатдан утқазилмай қолди.

Утмишда Қорақалпоғистонда тахминан 20 та Протестантлар черкови фаолият қурсатган; бироқ, ҳозирги кунда уларнинг қанчаси фаолият қурсатаётгани номаълум. 1999 йилдан бери баптистлар черковининг ҳеч бири муваффақиятли рўйхатдан ута олмаган. Ушбу хисобот даврининг якунида,

мамлакатдаги 11 та Иегова Гувохлари гурухларидан факатгина 1 таси Чирчиқда руйхатдан ута олган. 2006 йилнинг августида ҳукумат Иегова Гувохларининг Фарғонадаги булимини руйхатдан чикарди. Бунга сабаб килиб Дин тугрисидаги қонунни бир қатор моддаларини бузилишини курсатди. Улар орасида миссионерлик фаолияти, динлараро нифокни уругини сочиш, ва хусусий уйда учрашувлар ташкил қилиш. Иегова Гувохлари ушбу қарорга уз эътирозларини билдириб ариза бердилар, аммо улар ҳисобот даврининг якунига қадар руйхатдан утмай қолдилар.

2007 йилнинг 1 майига қадар, ҳукумат 2227 диний жамоат ва диний ташкилотларни - 2006

йилдагига нисбатан 3 тага қупрок - руйхатдан утқазди. Уларнинг 2046 тасини масжидлар, ислом таълим муассасалари ва ислом марказлари ташкил қилди, бу эса 4 тага қупдир. Мусулмон гурухлар орасида шиъа мазхаби ҳам бор. Христиан гурухларнинг сони 1 тага қамайди. 181 та кичик диний гурухлар орасида 58 Корея христианлари, 36 рус православ, 23 баптистар, 21 Пятидесятникчилар (Тулик Евангенлия), 10 та Еттинчи кун адвентистлари, 8 та яхудий, 5 та Рим католиклари, 6 та бахай, 3 та лютеран, 4 та Янги Апостоликлар, 2 та Америка Апостоликлари, 1 та Иегова Гувохлари, 1 та Кришна Виждон гурухи, 1 та Будда ибодатхонаси ва 1 та Христианлар «Худонинг Овози» черкови бор.

Ушбу хисобот даврида, айрим черковлар, жумладан этник узбеклардан ташкил топган аъзолари булган евангелистлар черковлари руйхатдан утиш учун ариза бермадилар, чунки улар махаллий мутассадилар уларга рухсатнома беришларига кузлари етмади. Бошка гурухлар, улар орасида бир-икки аъзолари ариза бериб узларига нисбатан хокимият вакилларининг эътиборини тортишдан кура, ариза бермаган маъкул деб топишди. Чунки улар конун куйган талабларни кондира олмасликларига кузлари етишини айтганлар. Айрим бошка гурухлар хам уз аъзоларининг руйхатини тақдим килишни хохлашмади, асосан этник узбеклар руйхатини, сабаби улар олдинги руйхатдан утиш харакатларида тазйикка учраганлар. Бир-икки гурух принципдан келиб чиккан холда руйхатдан утиш учун ариза бермади, чунки уларнинг ишонишича давлат руйхатидан утказиш талабининг узи мунозаралидир.

Руйхатдан утиш учун гурухлар уз низомларида мавжуд манзилларини курсатишлари шарт. Ушбу хисобот даврида, махаллий мутассадилар конуний манзилни тасдиклашга монёлик билдирдилар еки булмаса бу каби талабларни жавобсиз колдирдилар. Бу билан улар диний гурухларни руйхатдан утказишга каршилик килдилар. Адлия Вазирлиги хам махаллий маъмурларнинг карорини тушинтирар эканлар бу талабни рукач килганлар. 2007 йил 11 майда Сергели туман

хокимияти Иегова Гувохлари гуруҳини қонуний манзилни тасдиқлашни рад қилди. Ушбу ҳисобот даврида, Иегова Гувохларининг Самарқанддаги, Қогондаги (Бухоро Вилояти), Жиззах ва Ангрендаги гуруҳлари ҳам узларининг қонуний манзилларини тасдиқлашни сураб ариза бердилар, бироқ ҳеч қандай жавоб олмадилар. 2006 йилнинг 24 августиди, Фаргона вилоятининг Адлия бошқармаси Иегова Гувохларини руйхатдан чиқарди. Бунга сабаб қилиб, уларнинг қонуний манзилларидаги ўзгартиришни руйхатдан ўтказмаганликларини келтирди. Фарғонадаги ушбу гуруҳ ҳокимият вакиллари уларнинг рухсатномаларини бекор қилганда, улар янги ҳонадон сотиб олганларини ва эндигина янги манзилни руйхатдан ўтказиш жараенида эканлигини тушунтирди. Ушбу гуруҳ аъзолари ҳам миссионерликда айибландилар. 2007 йилнинг 12 июнида Фарғонадаги гуруҳ яна бир бор қонуний манзилларини тасдиқлашини талаб қилди, лекин уларни талабига рад жавоби берилди. Тошкент Халқаро Черқови каби гуруҳлар қонуний манзили тасдиқлаш қарорланмас экан, қўчмас мулк сотиб олишни хошлашмади. Бошқа гуруҳларнинг фикрича, маҳаллий ҳокимият вакиллари манзилни руйхатдан ўтказиш масаласида ўз раъйларидан қелиб чиққан ҳолда иш тутадилар. Сабаби, улар этник ўзбек аъзолари бўлган христиан черқовлари мавжуд бўлишига қарши.

Утмишда гурухларни руйхатдан утказишликка каршилик килган бошка муаммолар руйхати; гурух тугрисидаги елгон маълумотлар; манзилни тасдиклаш билан боглик булган муаммолар; енгинга карши кураш, санитария ва эпидемиология идоралари томонидан нотугри тулатилган хужжатлар; гурухнинг узбекчада езилган низомидаги кайд этилган грамматик хатолар; ва бошка техник сабаблар.

Тошкент Халкаро Черкови протестантлар номазхабий черкови булиб, унинг рухонийлари факатгина Тошкентда фаолият курсатаётган халкаро жамиятига тайинланади. Черков 100 нафар фукаролардан иборат аъзолик хакидаги талабни кондира ололмаслиги сабабли руйхатдан ута олмайди. Бу гурух хеч кандай каршиликка учрамаган холда узининг диний маросимларни хар кайси конуний руйхатдан утган баптистлар черковида доимий равишда утаб келмоқда.

Махаллий хокимият Евангелист/Баптист Христианлар Халкаро Черковлар Кенгашига алокадор баптистлар черковларига босим утказишда давом этди. Улар принципдан келиб чиккан холда, узиларининг барча булимларини руйхатдан утказиш талабини куйган холда, узлари руйхатдан утишни рад этиб келишмоқда.

Давлатнинг миссионерликка карши сиесати туйфайли, этник руслар, яхудийлар ва мусулмон булмаган чет элликлар учун бошка динни танлаш ва кабул килиш этник мусулмон гурухлар, жумладан этник узбекларга нисбатан анча осондир. Христиан черколларнинг асосий кисми агарда улар этник узбекларни уз динларига утказишга харакат килмасалар, бемалол фаолият курсатишлари мумкин. Этник узбеклардан иборат христианлар уз динларини беркитишга харакат киладилар ва баъзан уз ташкилотларини руйхатдан утказмасликка харакат киладилар. Улар узларига нисбатан буладиган карши харакатлардан чучийдилар. Карши харакатлар уларнинг конун талабларига риоя килаетганини текшириш ва жиной жавобгарликка тортиш учун хибсга олишдан иборат булиши мумкин. Турли миллатга мансуб аъзолардан иборат христиан гурухлар тез-тез муаммоларга дуч келадилар. Мисол учун руйхатга олишда рад жавоби еки жавобни кечиктириш еки узларининг этник узбек аъзоларига нисбатан махаллий хокимият томонидан булиши мумкин булган таъзийиклардан хавотир олган холда уларнинг руйхатини такдим килмаслик.

Диний тамойилларни хусусий тарзда уқитиш ва ота-оналари рухсатисиз вояга етмаганларга

диний таълим бериш ноқонунийдир. Факатгина марказий идораси руйхатдан утган гурухларгина

қонуний равишда диний дарсларни олиб бориши мумкин.

Ўзбекистонда 11 та мадраса (улардан 2 таси аёллар учун) мавжуд. Улар урта таълим муассасаси

хисобланади ва барча дуневий фанларни уқитади. Бундан ташқари, Тошкентдаги Ислам

Институти ва Ислам Университети олий таълим муассасаси хисобланади. Вазирлар Маҳкамаси

мадрасалар томонидан бериладиган дипломларни бошқа дипломлар қаторида қуради. Бу билан

ушбу мадраса битирувчиларини олий таълим олишлари учун имкон яратади. Мадраса ва Ислам

институтидаги дарсликлар туплами талабаларнинг имом еки диний муаллим бўлишга қаратилган.

Давлат томонидан молиялаштириладиган ва ташкил этилган Ислам Университетида эса бунинг

акси, талабалар динни дуневий нуқтаи назарда урганадилар. Ислам Университетини

битирувчилари тугридан-тугри имом бўла олмайдилар, баъзи бир битирувчилар имом бўлишлари

учун мадрасанинг стандарт курсини яқунлашларига тугри келди.

Ушбу таълим муассасаларида тулик таълим олишдан ташқари, исломни урганувчилар учун бошқа расмий диний мактаблар мавжуд эмас. Имомларнинг сонининг узиши сабабли, улар норасмий тарзда диний таълим билан шугулландилар; вахланки, бу техник нуқтаи назардан ноқонунийдир, аммо маҳаллий хокимият қўғина ҳолатларда бунга қарши қонуний қоралар қўрмайди. Фаргона водийсининг ута диндор булган ва аҳолиси зич ҳудудларидаги 2 та мадраса биноти ҳукумат томонидан тиббий муассасага айлантирилгандан сунг, улар фаолияти тухтатилди.

Давлат мамлакат ичида алоҳида шиъа мазҳаби имомларини тайерлашга йул қўймайди ва бу орқали шиъа мазҳабининг таълимини чеклайди, ҳамда четда олинган бундай таълимни тан олмайди. Бирок шиъа мазҳаби имомлари сунни мазҳаби учун шиъа мазҳабининг фикхий масалари буйича дарслар уқитиладиган мадрасаларида таълим олишади. Рус православ черковининг 2 та монастирида (бири аеллар ва бошқаси эрқаклар учун) ва уларнинг бирига тегишли бир қатор черковларида якшанба қўнлари таълим берадиган семинария фаолият юритмоқда. Бошқа диний гуруҳлар таълимни узининг диний марказлари орқали олиб борадилар. Яҳудийлар жамияти раббилар идорасига эга эмас, сабаби улар қонун талаб қилганидек, узларининг марказий идораларини руйхатдан утқазилари учун 8 та турли вилоятда жойлашган синагогаларига эга

эмаслар; бироқ, Тошкентнинг Яккасарой туманидаги яхудийлар мактаби яхудийлар маданияти

буйича таълим беради.

Адлия Вазирлиги аккредитация масалаларини назорат қилади. Мамлакатда фаолият курсатмокчи

булган ҳар бир нодавлат ташкилоти (ННО) учун аккредитациядан утиши шарт. Агарда Адлия

Вазирлиги, бундай ташкилотлар миссионерлик билан шугилланаётган деб шубҳа қилса, уларга

нисбатан расмий айиблар қуймай туриб ҳам мамлакатни тарқ этишларини талаб қилиш ҳуқуқига

эгадир. 1998 йил қучга қирга Дин тугрисидаги қонун ҳар қандай миссионерлик фаолиятига йул

қуймайди.

2006 ва 2007 йиллари қупгина халқаро ННОларнинг епилиши туфайли бир қатор диний

ташкилотлар уз фаолиятларини тухтатишга мажбур булдилар. 2006 йилнинг 6 сентябрида,

Тошкент шаҳар суди АКШнинг Таълим ва Ривожланишдаги Хамқорлик (Partnership in Academics

and Development (PAD)) ННОсининг Узбекистондаги вақолатхонаси чет эллик ходимларини

миссионерликда айиблангандан сунг, унинг фаолиятига чек қуйди. 2006 йилнинг 23 августида

Тошкент шаҳар суди АКШнинг Crosslink Development International хайрия ташкилотининг

махаллий булимини фаолиятини тухтатди. Адлия Вазирлиги ташкилот ходимларини муслмонлар ва рус проваславлари орасида миссионерлик фаолиятини олиб борганликда айиблади. Америка-Яхудий Кушма Таксимлаш Кумитаси (American-Jewish Joint Distribution Committee) махаллий ҳамкор ташкилотларни руйхатдан утказишда маъмурий муаммоларга дуч келди. Сабаби, улар диний ташкилот эдилар. 2003 йил Вазирлар Маҳкамаси томондан қабул қилинган қарор диний ННОлар учун руйхатдан утиш талабларига узгартириш киритиб, улар фаолиятига нисбатан талабларни кучайтирди.

2006 йил июнда ҳукумат қуйидаги халқаро ННОларнинг ходимлари миссионерликда ва бир қатор қонунларни бузганликда айибланганларидан сунг, уларнинг фаолиятини тухтатди: Central Asia Free Exchange (CAFE) and Global Involvement Through Education. Иккала ташкилот ҳам уз фаолиятлари қатъий равишда инсонпарварликка қаратилганини таъминладилар.

Умуман олганда, ҳукумат вакиллари хусусий секторда фаолият қурсатаётган оддий фуқароларга нисбатан динга қамрок берилган. Давлат сиесати дуневий қарашларга асосланган ва давлат

ташкilotларида ишлайдиганлар бошқаларга нисбатан кўпроқ назорат остидадирлар. Бундан мақсад дин билан давлат структуралари ўртасида чегара ўтказишдир.

Ўтган йиллардан фарқли ўлароқ, христиан динини қабул қилганларга нисбатан маҳалла раислари томонидан агарда улар черковга боришни тўхтатмасалар мазордан қабр ўчун жой бермасликлари тўғрисида қўрқитишлар ҳақида ишончли манбалар хабар қилмади.

Давлат томонидан назорат қилинадиган оммавий ахборот воситалари баъзи ҳолатларда евангелист христианларга нисбатан ижтимоий газабни тарғиб қилади. 2006 йилнинг 30 ноябрида ва 1 декабрида давлат телевидениеси томонидан «Мунофиқлик» деб номланган ҳужжатли фильмни намойиш қилди ва унда фуқароларни евангелист христианлар, жумладан Пятидесятникчилар билан алоқа қилмаслик ҳақида огоҳлантирди. Бу курсатувдан сўнг давлат томонидан назорат қилинадиган оммавий ахборот воситалари ва Интернет саҳифалари ўшбу мавзуга таъалуқли бир қатор мақолаларни чоп қилди.

Хукумат талабига кура, барча диний адабиетлар ДИК томонидан тасдикланиши шарт. Бирок, амалда эса бошка давлат ташкилотлари, жумладан Ички Ишлар Вазирлиги (ИИВ), Миллий Хавфсизлик Хизмати (МХХ), божхона хизмати ва милиция узлари номаъкул деб билган адабиетларни мусодара киладилар. ДИК марказий идораси руйхатдан утган диний ташкилотларнинг диний адабиетларни нашр килиш, мамлакатга олиб кириш ва таркатишни назоратни кучайтирди. Хозирда бу каби ташкилотларнинг сони 7 та: Халкаро Евангенлия Жамияти; Узбекистон Муслмонлари Идораси; 2 та ислом маркази; рус православ, Тулик Евангенлия, баптистлар, and Рим католиклари идоралари.

Хисобат даврида, хукумат узбек тилида чоб килинадиган узларининг марказий идораларини руйхатдан утказган ва мамлакатга диний кулланмаларни олиб келиш хукукига эга булган христианларнинг адабиетлари сонини чеклаб куйди. Бундан ташкари, хукумат мамлакатга конуний йуллар билан олиб кирилган узбек тилида нашр этилган христианлар адабиетларини мусодара килди. Утган хисобот йилларида, хукумат вакиллари черков бошларига узбек тилидаги барча кулланмалар, хатто улар конуний йул билан олиб кирилган булса хам, контрабанда деб хисобланади деб айтганди. Умуман олганда, тарихий ва маданий сабабларга кура, евангелист

пасторлар рус тилида маъруза киладилар. Улар томонидан қилинадиган ўзбек тилидаги - давлат

ва муслмонларнинг асосий қисмига яқин бўлган тилдаги - маърузаларнинг сони етарли эмас.

Ушбу ҳисобат даврида, ДИК айрим адабиётларга руҳсат берди. Улар орасида баъзи китоб ва

Инжилнинг ўзбек тилидаги таржимасининг чекланган сондаги нусхалари. Ҳукумат Евангенлия

Жамиятидан маълум вақт оралигида узининг нашриёт, китобларни четдан олиб кириш ва

таржима фаолияти борасида ҳисобот беришни талаб қилади.

Айрим ҳолларда давлат ноқонуний йўллар билан олиб кирилган диний адабиётларни мусодара

қилиши ва йўқ қилиб юбориши мумкин. 2006 йилнинг июлида божхона хизмати Чирчиқдаги

Иегова Гувохлари номига жунатилган 500 дона рус тилида чоб этилган Инжил нусхасини ва

бошқа адабиётларни тўхтатиб қолди. Бунга сабаб қилиб, улар ДИК томонидан китобларга

муҳтожлик йўқ деган важларни келтирди. Адабиётлар мусодара қилиниб оморларга

жойлаштирилди. Иегова Гувохларининг китобларни Қозоғистонга жунатиб юбориш тўғрисидаги

талабларга қарамай, улар оморда сақлаш учун пул тулашга мажбур бўдилар. Баъзи ҳолатларда

ҳукумат адабиётларни еқиб юборади, улар орасидан рўйхатдан ўтмаган диний жамоатлардан

мусодара қилинган Инжил ҳам бўлиши мумкин. Форум 18 ахборот хизматининг хабарига қура,

2006 йил 27 августда Каршидаги баптистлар черковига уюштирилган рейд натижасида, суд мусодара килинган узбек тилидаги христианлар адабиетларини ва Евангенлия нусхаларини ҳамда шеърлар тупламани ва куп сонли Кадимий Зоведдан олинган маколлар тупламани екиб юбориш хакида хукм чикарган.

Тошкентдаги халкаро почта булинмаси барча посилкаларни синчиклов билан текширади ва диний материаллар нусхаларни текшириш ва тасдиклаш учун ДИКка жунатади. Агарда, ДИК ушбу материалларни такик этса, почта кабул килувчига кумитанинг эътирози хакида хат жунатади. ДИК христианлар ва мусулмонлар нашрларини Узбекистон худудига олиб киришга карши чикди.

Хукумат мусулмонлар нашрларини якиндан назрат килиб туради ва мамлакат ичида чоб этиладиган хар бир нашр (китоб, китобча, компакт диск ва видео) учун рухсатнома ва уни берган манбаа номини курсатишни талаб килади. Купгина китоблар ичида «Ушбу китоб ДИКнинг рухсати билан нашр этилган» деган жумла мавжуд. Бу билан улар расмий рухсатнома бор эканлигига ишора киладилар. Умуман олганда, факатгина Узбекистон Мусулмонлари Идораси кошида фаолият курсатаётган «Мовароуннахр» нашриет уйи томонидан чоб килинган адабиетлар бу

жумлани ишлатади. Шарк ва Адолат нашриет уйи томонидан чиқарилган бошқа қулланмалар учун ДИКнинг рухсатномаси талаб этилмайди, хатто-ки улар шариат қонунлари ҳақида бўлса ҳам. Баъзан чет элдан келтирилган араб тилидаги нашрларни китоб сотувчиларидан харид қилса бўлади. Қонунга зидрок адабиётларни очик савдода мавжуд эмаслигига қарамай, уларни топиш мумкин, аммо улар учун махсус талаб зарур. Экстремист ҳисобланган авторлар қаламига мансуб адабиётларни сақлаганлик еки ноқонуний йуллар билан мамлакатга олиб келганлик еки қупайтирганлик учун ҳибсга олиш ва жазо белгиланиши мумкин. Ҳуқумат ХТ варақаларини қатъий тақик этади.

Диний эркинликларни поймол қилиниши

Ҳуқумат жиддий равишда диний эркинликларни поймол қилишда давом этди. Ушбу ҳисобот даврида, ҳуқуматнинг исломий экстремист гуруҳларга нисбатан давом эттирган қупаниясининг натижасида инсон ҳуқуқларини таъминлашда бир қатор жиддий қонунбузарликларга йул қуйилди. Ушбу қупания асосан УИХ ва бошқа террорист гуруҳларда ҳамда ХТ аъзоликда айибланганларга қаратилди. Давом этаётган қупания натижасида қупгина тақводор ва

ноэкстремист муслмонлар хибсга олинди. Унлаб кулга олинганлар хукук-тартибот ходимлари уларга нисбатан жисмоний кийнок кулланганини тасдикладилар. Сунги йилларда бу каби инсонларнинг сони балки бир неча мингни ташкил килса ажаб эмас.

Хукумат вакиллари купинча экстремизмда айибланганларга нисбатан йомон муносабатда буладилар, уларни кийнайдилар, урадилар ва хусусан йомон шароитдаги камераларга жойлаштирадилар. Улар одатда 7-12 йилга озодликдан махрум килинган шахсларни ташкил этади. Айрим химояланувчилар, хусусан терроризмда айибланган шахслар, 20 йилгача булган камок жазосига махкум этиладилар. ХТга бир оз алокадор шахс, яъни Куръон дарсларига катнашган ва ХТ варакалари енидан топилганлар бир неча йиллик камок жазосига махкум килинишлари мумкин.

2005 йил сентябрда вафот этган имом Шавкат Мадумаровнинг улими тафсилотлари буйича хеч кандай олга силжиш булмади. У такик этилган исломий гуруҳда аъзоликда айибланиб 7 йилга озодликдан махрум этилганидан сунг, камокхонада жазони уташнинг учинчи куни вафот этган.

Маълумот олиш мураккаблигига карамай, инсон хукуклари химоячилар ва бошка кузатувчилар

камокка махкум килинганлар куп холатларда сил ва унинг бошка турларини юктириб олиш

натижасида вафот этишларини таъкидлайдилар.

2004 йил Олий Суд кийнок остида еки бошка ноқонуний воситалар ердамида олинган

курсатмалардан фойдаланишни тақик этди. Хукумат шу давр ичида, тергов изоляторларида

кийнокларга чек куйиш борасида жуда оз даражада маъмурий чоралар курди. Шундай булишига

карамай, айибланувчиларга нисбатан бу каби муносабат оддий хол ва доимий булиб колмокда.

2006 йил 19 апрелида руйхатдат утмаган диний ташкилотга аъзоликда айибланган Тошкент

вилоятининг Янгийул шахрида яшовчи 8 нафар фукарога нисбатан чикарилган хукм хакида хеч

кандай тафсилотлар йук. Улар суд жараенида узларига нисбатан кийнок кулланганликлари

тугрисида гувохлик бергандилар. Бундан ташкари, 2005 йил апрелда диний экстремизмда

айибланиб 6-13 йилга озодликдан махрум этилган 6 нафар шахснинг тақдири тугрисида хам хеч

кандай маълумот йук. Уларнинг сузларига караганда, хукук-тартибот ходимлари курсатма олиш

максадида уларга нисбатан кийнок куллаган.

Куйидаги жиноий ишлар буйича ҳам ҳеч қандай олға силжиш кузатилмади: 2005 йил февралда 2 нафар суфий мусулмонлар камокка маҳкум қилинди. Ваҳоланки, уларнинг сузларига қура, ҳукумат вакиллари уларга ХТ варақаларини ташлаб қуйган ва қийнаган; 23 нафар экстремизмда айибланиб 2004 йил 24 октябрда ҳукм уқилган шахсларнинг курсатмалари милиция томонидан қийноқ натижасида олинган; ва 2004 йил октябрда Қаршидаги масжид имоми устидан қузгалган жиноий иш қуриб чиқилаётган вақтда (адашиб 2005 ва 2006 йилларда Навоийдаги масжид имоми) деб аталганди. Унинг устига, унинг 16 нафр аъзоси узларини фақатгина исломга эътиқод қилувчилар деб иқроқ бўлганлар.

Ҳукуматнинг экстремизмга қарши компанияси Тошкентнинг собиқ имоми Обидхон Назаровни нишонга олди. 2005 йил ноябр охирида унинг 9 нафар издошлари Қозоқистондан депортация қилинди. Ўзбекистон судлари уларни суд қилди ва 7 нафарини исломий экстремизмда айиблаб уртача 6 йилга озодликдан маҳрум этди. Ҳукумат уларнинг саккизинчиси Шоирмат Шорахметовни эс-ҳуши заифлар даволанадиган муассасага жойлаштирди. Туккизинчиси эса Тошкентлик собиқ имом Рухиддин Фаҳруддинов 2006 йил 6 сентябрда экстремизмда ва 1999 йилдаги Тошкентдаги автомобилларни портлатишда айибланиб 17 йилга озодликдан маҳрум этилди. Милиция

ходимлари суд жараенини кузатувчиларни суд залига киришга йул куймади. Имом Назаровнинг угли Хусниддин Назаровнинг 2004 йил майда изсиз йуколганидан сунг, унинг иши буйича хеч кандай олга силжиш булмади.

Олдинги хисобот даврида булган минглаб холатларда, хукумат кишиларни ХТга аъзоликда факатгина уларнинг ташки куруниши еки таквоси учун еки елгон курсатмалар билан айиблаган эди. Ушбу хисобот даврида, хукумат кариндошлари экстремизмда айибланиб озодликдан махрум булган еки бошка суд жаренларида гувох булиб иштирок этган шахсларга карши иш олиб борди. Ишончли манбааларга кура, утган йиллардаги хисобот даврида, хисобларга кура, 5,000-5,500 сиесий махбуслардан 4,500 нафари ХТда айибланиб озодликдан махрум этилган шахсларни ташкил этади.

Ушбу хисобот даврида, камида 77 киши, балки бу ракам ундан ортирок булиши мумкин, ХТга аъзоликда айибланиб улар устидан хукм чикарилди. Купгина холатларда, кариндошлари турмада булган ва суд жараенларида химояланувчи фойдасига гувохлик берган шехсларга нисбатан кийноклар кулланганлиги ва таъкиб килинганликлари айтилади. Кузатувчилар суд жараенида

иштирок этиш ҳуқуқидан маҳрум булганликлари сабабли, колган суд жараенлари кай тарзда

утганлиги ва химояланувчилар қандай шароитда айбловларни тан олганликлари номаълум булиб

қолди.

2007 йил 18 апрелда Тошкент шаҳар жиноий ишлар бўйича суд Гулнора Валижоновани ХТга

аъзоликда айблаб 6 йилга озодликдан маҳрум қилди. Хюман Райт Ватч (Human Rights Watch)

инсон ҳуқуқлари ташкилоти ва судларни қузатиб боровчи мустақил инсон ҳуқуқлари

химоячилари таъкидлашича, ҳуқумат уни ХТга аъзолигини исботлашга ишончли далил келтира

олмади ва факатгина унинг оила аъзоларининг қупчилиги эстремизмда айибланиб қамалгани

учун унга қарши иш тутган.

2006 йил 25 октябрда Самарқанд вилояти жиноий ишлар бўйича суди 8 нафар эрқакни ХТга

аъзоликда айблади ва уларнинг 3 тасини 5 йилдан 8 йилгача булган муддатга озодликдан

маҳрум этди; қолган химояланувчилар устидан шартли ҳукм чиқарилди. Уларнинг бир

неқтасининг сузларига қура, қурсатмалар қийноқ остида берилган ва суд жараенида қийноқ

ҳақида суз қетган. 2006 йил 22 сентябрда журналистларга ва инсон ҳуқуқлари химоячилари учун

епик кечган судда Тошкент шаҳар суди 7 нафар эркакни ХТга аъзоликда айблади ва уларни 10

йилдан 13 йилгача муддатга озодликдан маҳрум этди. Химояланувчилар қуйилган айбловларга

икрор булсаларда, уларнинг адвокатлари ҳуқуқ тартибот органлари уларни қурқитган деб айтди.

2006 йил 3 ва 11 августда Тошкент вилоятидаги судлар 2 та алоҳида булиб утган суд натижасида

жами булиб 29 кишини ХТга аъзоликда айблаб уларни 1 йилдан 13 йилгача булган муддатга

озодликдан маҳрум этган. Икки алоҳида булиб утган суд жараенида химоячиларнинг қупчилиги

уларнинг курсатмалари каттик калтаклар остида берилганини таъкидлади. 2006 йил 10 августда

Тошкент шаҳар жиноий ишлар буйича суди 5 нафар эркакни ХТга аъзоликда айблаб 12-15

йилга озодликдан маҳрум этди. Очик суд жараенида химоячиларнинг бештаси ҳам уларга

нисбатан кийнок қулланганлигини айтди. Лекин уларнинг сузлари буйича суд ҳеч қандай тергов

ишлари олиб бормади. Ушбу 5 кишининг қариндошлари инсон ҳуқуқлари химоячиларига ҳуқумат

органлари уларни қурқитганлиги ва судда эшитганларини ҳеч қимга айтмасликларини талаб

қилганини айтди.

2006 йил 20 апрелда хибсга олинган ва ХТ varaкаларини таркатишда айибланган Андижонлик 6

нафар аел 2006 йил 14 августда Жиноят Кодекси моддалари остида айибланиб хар бири 5 йилдан

6 йилгача муддатга камалди.

Экстремизмда елгон айбловлар билан камалганлар сонини аниклаш мушкил иш. Бундан ташкари,

уларнинг нечтаси эътикодлари учун шубха остига олинганликларини билиш хам мураккабдир.

Утган йиллардаги хисобот даврида, маълумотларга кура, экстремизмда айибланиб тергов

изоляторларига тушганларнинг куп кисми тахминларга асосланиб хибсга олинганди. Хукумат

хонадонларда тулланиб ибодат килган шахсларни исломий ташкилотлар аъзоси еки исломий

экстремизни урганаётганлар деб шубха килиш холатлари кузатилган эди.

«Вахобизм» билан айибланганлар таъкибга дуч келди. Бу таъкиблар куйидаги куринишларда

булди: ишдан бушатиб юбориш, калтаклаш холатларидан тортиб то узок муддатларли камок

жазосига макум килишгача. Ушбу хисобот даврида, факатгина Тошкент шахри ва Тошкент

вилоятида алохида булиб утган 9 та суд жараенида камида 25 химояланувчига нисбатан

«Вахобий» гурухларда алокадорлик тугрисидаги ноаник айбловлар куйилди. 2007 йил апрелда

Сурхандаре вилоятидаги 6 нафар эркак Вахоби окимига аъзоликда айибланиб 3 йилдан 6

йилгача булган муддатга озодликдан махрум этилди. Ишончли манбааларга кура,

химоячиларнинг курсатмалари кийноқлар остида олинган. 2007 йил 14 февралда Тошкент шаҳар

жиноий ишлар буйича суди 2 нафар аёлни «Вахобизм»да айиблаб уларга жарима солди. 2006

йил 19 декабрда Тошкент шаҳар жиноий ишлар буйича суди Шоакмал Носирони ва Фарход

Муминовни Вахобий окимига мансубликда айиблаб 6 йилдан 9 йилгача булган муддатга

озодликдан махрум этди. Улар 50 нафар болалар учун лагер ташкилкилиб Куръон кироати

буйича мусобақа уюштирганларидан сунг хибсга олиндилар. Болаларнинг купчилигининг оталари

диний экстремизмда айибланиб камок жазосини утамоқда. 2006 йил 12 сентябрда Тошкент шаҳар

жиноий ишлар буйича суди 9 нафар химояланувчини суд қилди ва уларнинг 8 тасини 6 йил

муддатга камок жазосига маҳкум қилди. Уларнинг туққизинчиси 8 йилга қамалди.

Ҳукумат Ақромийлар исломий гуруҳида аъзоликда айибланган шахсларни маҳкум қилишда давом

этди. Диний экспертлар фикрича, Ақромийлар диний ҳаракат булиб экстремизмни эмас, балки

бизнесни тарғиб этадилар. 2007 йил 28 февралда Тошкент вилояти жиноий ишлар буйича суди

Абдумалик Ибрагимовни Ақромийлар гуруҳида аъзоликда айиблаб 8 йилга қамади. 2006 йил 21

июлда Тошкент шаҳар жиноий ишлар бўйича суди қаида 8 киши устидан, бу ракам 45 тани

ташқил қилиши ҳам мумкин, Ақромийлар гуруҳида аъзоликда айиблаб ҳукм уқиди. Абдусамат

Қаримов 8 йилга қамалди ва Илхомжон Йўлдошев 5 йилга озодликдан маҳрум этилди. Қолган

ҳимоячилар устидан чиқарилган ҳукм ҳақида ҳеч қандай маълумот берилмади.

Ушбу ҳисобот даврида, ҳукумат биринчи бор ҳристиан пасторига нисбатан диний фаолияти учун

жиноий айблов қуйди. 2007 йил 21 январда Андижон ҳуқуқ-тартибот ходимлари Тулик Евангелия

Пятидесятникчилар Черқови пастори Дмитрий Шестақовни ҳибсга олди. 2007 йил 9 мартда

Андижон вилояти жиноий ишлар бўйича суди уни ноқонуний диний гуруҳ тузганликда, диний

нафрат уругини сочганликда ва диний экстремист адабиетларни тарқатганликда айиблаб 4 йилга

меҳнат колониясига маҳкум қилди. 2007 йил 25 майда Шестақов очик турдаги меҳнат лагеридан

Навоийдаги епик турдаги меҳнат лагерига утқазилди.

Ақромийлар гуруҳи аъзолигида айибланган Аҳад Зиедхожаев, Боҳодир Қаримов ва Абдувосид

Зоқировлар иши бўйича ҳеч қандай олға силжиш қузатилмади. Улар 2005 йил 25 июлда Тошкент

суди томонидан диний экстремизм гуруҳида иштроқ этганликда ва бошқа жиноятларда айибланиб

15,5-16 йилга озодликдан махрум этилди. 2005 йил мартда Акромийлар гуруҳида аъзоликда

айибланиб 8-9 йилга камалган Сирдарелик 7 нафар озик-овкат сотувчилари иши буйича ҳам ҳеч

кандай силжиш кузатилмади.

Ҳукумат исломий миссионерлик гуруҳи Таблиги Жамоатни экстремист гуруҳ деб эълон қилди.

2004 йил октябрда Андижонда 11 нафар Таблиги Жамоат аъзолари 5 йилга озодликдан махрум

этилди; сунги пайт уқилаётган ҳукмларнинг асосий қисми еки купрогининг натижаси жарима,

амнистия еки енгил жазо билан яқун топмоқда.

Ушбу ҳисобот даврида, манбааларнинг таъкидлашича, диний экстремизмда айибланиб

камалганлар турмадаги «оддий» кишилардан алоҳида камераларда ушланади ва турма

ҳодимлари уларга нисбатан йомонроқ муносабатда буладилар. Озод булишларига бир оз муддат

вақт колганда, улар турманинг ичида экстремист гуруҳ тузганликда айибланиб қайтадан суд

қилиниб, уларнинг камоқ муддатлари чузилар эмиш. Утган йиллардаги ҳисобот даврида,

маълумотларга кура, турма ходимлари исломий экстремизмда айибланганларга бемалол ибодат

қилишга йул қуймас эканлар ва баъзи холларда Куръонга эгалик қилишни тақик этар эканлар.

Турма мутассадилари куп холларда кунига беш вақт намоз уқишни еки Рамазон ойида руза тутиш учун уз иш ва овқат ейиш жадвалларини узгартиришга рухсат бермас эканлар. Ҳукумат хали хануз ташкаридан келган мустакил кузатувчиларни турма ичига киришга йул куймаётганликлари туфайли, ушбу ҳолат давом этаётибдими еки йук, буни билиш имкони булмади. Бундан ташқари, камокхонадагиларга нисбатан калтак кулланиши, ва хусусан йомон муносабат - уларни алоҳида ушлаш еки товба қилганликлари тугрисидаги хатларга кул куйишга қарши булганлиги учун дуппослаш давом этаётибдими еки йук, буларга жавоб олиш имкони берилмади.

Ҳукумат куп ҳолатларда, исломий сиесий ташкилотларда аъзолик учун кидирилатганларнинг еки шу каби фаолиятлар учун камалганларнинг оила аъзоларини таъкиб этади. Бирок бундай мустасно ҳолатлар ҳам кузатилади. Ундай ҳолатларда қариндошларининг қилган жинояти - ташкилотларга боғлиқ булишлиқдир.

Утган йиллардаги ҳисобот даврида, ҳукумат вакиллари аелларни исломий экстремизм айблови билан камокка олинган эрқаклар ва қариндошларини озод қилиш талабини куйган норозилик намоишларида қатнашганликлари еки уларни ташкиллаштирганликлари учун хибсга олганлиги

хакида куп хабарлар булган эди. Ушбу хисобот даврида бундай холат кузатилмади; бироқ, ҳукумат эрлари турмаларда булган аелларга карши иш олиб борди. 2007 йил 27 апрелда Тошкент шаҳар жиноят ишлари буйича суди 7 еки 8 нафар аелни ХТ аъзолигида айиблаб хибсга олди ва 7 нафари устидан шартли ҳукм чикарди. Хюман Райтс Ватч (Human Rights Watch) инсон ҳуқуқлари ташкилоти билдирган фикрига кура, 8 нафар аел ХТ «гуруҳини» ташкиллаштирганликда айибланган булсалар-да, уларнинг берган гувоҳликларидан яққол қуриниб турибди-ки улар бир бирларини танимас эканлар. Уларни бир бирлари билан боғлайдиган биргина факт, бу уларнинг эрлари еки яқин кишилари камоқда эканлиги ва уларнинг ҳаммалари олдин бўлиб ўтган суд жараенларида гувоҳ сифатида иштирок этганлар. Утган йиллардан фарқли уларок, бу сафар милиция ходимлари аелларни ҳақоратлаб еки румолларини ечишни буюриш холатлари кузатилмади.

Утган йиллардаги хисоботда, олинган маълумотларга кура, милиция ходимлари одамларнинг уйларига наркотик моддалари, қурол ва диний варақаларни ташлаб қуйиб уларни хибсга олганлар. Бундан ташқари, қупчиликлари ташқи қуринишлари, яъни қийинишлари ва соқол қуганликлари еки ибодат қилганликлари учун хибсга олинганликлари хақида хабарлар булганди.

Ушбу ҳисобот даврда, бу каби маълумотлар бўлмади. Бирок, бунинг сабабини аниқлашга имкон

бўлмади. Савол тугилади - бу ахвол яхшиланганликданми еки ахборот оқимининг

камайганлигиданми?

Олинган маълумотларга кура, ҳукумат вакиллари евангелист христианларни уриб қийноқлар

қуллайди еки бўлмасам шундай қилган жамият аъзоларини жазоламади. 2006 йил 18 декабрда

Пятидесятникчилар черкови бош роҳибига қарши енланган безорилар томонидан амалга

оширилган ҳужум бўйича ҳеч қим жавобгарликка тортилмади. 2005 йил 18 декабрда баъзи

маълумотларга кура қийноқ қилинган ва оммавий ахборот воситаларида у ҳақида бир неча бор

қайта-қайта езилган Пятидесятникчилар черкови аъзоси масаласида ҳам ҳеч қандай олға силжиш

бўлмади.

Руйхатдан утмаган диний ташкилотлар томондан олиб борилган ҳар қандай диний маросим

ноқонуний ҳисобланади. Милиция ходимлари вақти-бевақт руйхатдан утмаган евангелист

гурӯхлар мажлис утказаетган жойларига бостириб қирди ва уларнинг аъзоларини ҳибсга олди.

Жуда кам холатдан ташкари, ҳукумат уларга одатда энг кичик иш хакининг 50-100 баробарида жарима солди.

Утган йиллардаги каби, бу хисобот даврида христиан евангелистлар хисбга олинганлиги ва куп холатларда бир хафта еки ундан узокрок муддатга панжара ортида ушланганликлари хакида купгина маълумотлар олинди. Ишончли манбаанинг хабарига кура, 2007 йил 7 апрелда милиция ходимлари руйхатдан утмаган Гулистон Баптист Черковига рейд уюштириб унинг пастори Виктор Климовни диний маросим вақтида хибсга олди ва уни Маъмурий Кодексининг бир нечта моддаси ортида айблов куйди. 2007 йил 8 февралда Самарканд шаҳар милицияси Козокистон фуқороси булмиш Грейтер Грейс Черкови (Greater Grace Church) пасторини хибсга олди ва уни панжара ортида 11 кун ушлади.

Жиззах видоятидаги Худонинг Севимли Пятидесятникчилар Черкови (God's Love Pentecostal Church) аъзолари 2007 йил 12 июнда Янгиобод туман суди томонидан «ноконуний» диний дарслар олиб борганликлари учун 10 кунга озодликдан маҳрум этилди.

Маълумотларга кура, 2007 йил 15 январда Нукус шаҳар милицияси Пресвитерия черкови аъзоси хусусий хонодонда диний маросим утказаетган вақтида рейд утказиб 18 нафар ибодатда иштирок этаетган кишиларни хибсга олди. Ҳукумат уларнинг купчилигини Маъмурий Кодексни бузганлигида айиблади ва жарима солди. Хибсга олинганлардан бири Салават Серикбаев суд килинди ва диний дарсларни ноқонуний олиб борганликда айибланди. 2007 йил 10 майда Нукус жиноят ишлари буйича суди Серикбаевни айибдор деб топди ва 2 йил шартли ҳукм чиқарди. Ушбу муддатга унга синов муддати белгиланди ва чет элга чиқиш тақиб этилди. Бундан ташқари, шу муддат ичида у ойлигининг 20 фоизини давлатга тулаб туриши талаб килинди. 2007 йил 9 апрелда иккинчи хибсга олинган шахс пастор Григорий Тенга Маъмурий Кодексни бузганлиги учун 621,000 сум жарима солинди. Бу миқдор Қорақалпоғистон фуқароси учун жуда куп хисобланади.

2006 йил 24 августда милиция ходимлари Темиз шаҳри яқинида жойлашган Уч-Кизил кишлоғидаги уйга рейдни амалга оширди ва натижада 17 нафар Мустақил Черковлар Иттифоқи аъзоларини қулга олдилар. Қулга олиш вақтида уларга зурвонлик ишлатилган. Уларнинг

купчилиги 24 соат ичида озод килиндилар, аммо уларнинг 5 нафари 2006 йил 4 сентябрга қадар панжара ортида ушланганлар.

Ушбу ҳисобат даврида, ҳукумат вакиллари бир неча бор диний маросим утказиладиган жойларга рейдлар уюштириб ибодат қиладиганларга, дарс берадиган ўқитувчиларга, миссионерлик қиладиганларга еки бошқа ноқонуний диний фаолият қурсатадиганларга жарима солди. Ҳукумат христиан евангелистлар гуруҳларга нисбатан бағрикенлик қурсатса-да, миссионерликка қатъий тақий этувчи қонун қабул қилди ва очикчасига мусулмонларни христианликни даъват қилганларни тез-тез безовта қилиб уларни ҳибсга олдилар ва жарима солдилар. 2007 йил 12 апрелда Бухоро вилояти мутассадилари Пятидесятниклар черковининг маҳаллий аъзосига нисбатан маъмурий жазо қўллаб 70,000 сум жарима солди. У ҳеч қандай махсус маълумотга эга бўлмаган ҳолда диний дарслар олиб борган. 2007 йил 12 апрел Дмитрий Шестаков роҳиблик қилган Андижондаги Тулик Евангелия черковининг 2 нафар аъзосига ҳуқуқ-тартибот органларига қаршилик қурсатганлари учун 25,200 сум жарима солинди.

Ушбу хисобот даврида, ҳукумат хусусан Тулик Евангенлия (Пятидесятникчидар) церковларини нишонга олдилар. Бу ҳаракатлар утган йиллардаги ҳаракатларнинг давоми булди. 2006 йил декабрда куп йиллардан бери руйхатдан ута олмаётган Андижондаги Пятидесятникчиларнинг Кайта Тирилиш черкови (Resurrection Pentecostal Church) пасторига «ноконуний» учрашувлар ташкил қилганлиги учун 109,500 сум жарима солинди. Маҳаллий ҳокимият ва маҳалла раислари томонидан булган қучли босим остида Пятидесятникчиларнинг Кайта Тирилиш черкови уз фаолиятини 2007 йил июнда тухтатишга қарор қилди.

Ишончли манбаа хабарига кура, 2006 йил 27 декабрда Нукус шахри суди Маъмурий Кодекснинг бир қатор моддаларини бузганлиги учун руйхатдан утмаган христианлар черкови пастори Максет Джаббарбергеновга 540,000 сум жарима солди. 2006 йил 25 октябрда Қарши шаҳар суди Маъмурий Кодекснинг 240 моддасига ҳилоф иш юритгани туфайли Ажралган Баптистлар черковининг (Separated Baptists Church) 6 нафар аъзосига 108,000 дан 540,000 сумгача жарима солинди. Ишончли манбаалар хабарига кура, 2006 йил 7 декабрда Қарши шаҳар суди 4 нафар аъзога Қарши айбловларни бекор қилди ва жарима миқдорини қамайтирди.

Ишончли манбаа сузига кура, ҳукумат Тошкентдаги Исо Масихнинг Харизматик черковининг

(Jesus Christ Charismatic Church) 3 нафар аъзосига карши айбловлар бекор килинди. Улар 2006

йил апрелда болалар касалхонасида инсонпарварликни амалга оширишадиган вақтда кулга

олинганлигига ва бир неча кун панжара ортида ушланганлигини айтади.

Иегова Гувохлари аъзолари ҳам текширувларга рубаро келди ва айрим холларда улар

миссионерлик айблови остида хибсга олинишлари ҳам мумкин эди. 2007 йил 6 июнда, Иегова

Гувохларининг Самаркандаги гуруҳи аъзоси Дилафруз Арзиева ноқонуний диний дарслар

утказганлигига иқрор булди ва 2 йил тарбиявий меҳнат билан шугулланиш билан жазоланди.

2007 йил 14 майда Иегова Гувохларининг Самарканддаги яна бошқа бир аъзоси, Ифрон Хамидов,

ҳам худди шу модда остида айибланди ва 2 йилга меҳнат лагерига маҳкум килинди. Суд

жараенида гувохларнинг унинг фойдасига булган гувоҳликлари унинг жиноий ишидан олиб

ташланган.

2007 йил 2 апрелда маҳаллий милиция ходимлари тахминан учта шаҳарда жойлашган 5 нафар

Иегова Гувохлари аъзоларини Исонинг улимини хотирлаш куни булиб утадиган йиллик ибодат

маросимини вақтида безовта қилишди. Хабарларга қура, Самарқандда ибодат қилувчиларнинг бири милиция ходими унинг бошига ургани натижасида жароҳат олди. Бу ҳалокитлар 2006 ва 2005 йилдагиларга нисбатан унаканги жиддий эмас. Уша даврда Иегова Гувохлари вақтинча қамок уташ изоляторларига жойланиб, бир қанчаларининг сузларига қура, қаттиқ дуппосланганлар ва қатта миқдорда жарима солинганлар. Йиллик хотирлаш марсимлари булиб утаётган бир неча шаҳарларда уюштирилган рейдлар натижасида, яна бир қанчалари қиска муддат мобайнида маъмурий жихатдан вақтинча ушлаб турилганлар.

Ушбу ҳисобот даврида, ҳукумат бир неча ҳолатда диний озчиликни ташкил қилган гуруҳларнинг аъзоларини мамлакатдан депортация қилгани ҳақида хабарлар булди. Баъзи фикрларга қура, бунга уларнинг диний ташкилотлар билан алоқаларидир. Форум 18 нинг 2007 йил июн урталарида қилган хабарига қура, Ўзбекистонда 10 йилдан ортиқ яшаган Тожикистонлик Пятидесятникчилар черкови аъзоси Тожикистонга депортация қилинди. У май охирида Тошкендаги уз черкови аъзоси уйида уюштирилган учрашув вақтида хибсга олинган ва депортация қилингунга қадар 22 кун қамокхонада ушланган. 2006 йил 11 августда Тошкент шаҳар ички ишлар ходимлари Бетани Баптист черкови аъзоси Иван Бычковни Россияга

депортация килди. Айтишларича, ички ишлар ходимлари ҳеч қандай тушунтириш бермаганлар.

Бычков Россия фуқароси бўлиб Тошкент шаҳрида қўн йиллар мобайнида яшаб келган. 2006 йил 5

сентябрда Тошкент ички ишлар ходимлари Россия фуқароси Бетани Баптист черкови пастори

Сергей Хрупунунинг турмуш уртоғи Виктория Хрупунувани депортация қилдилар. Ахборотларга

қўра, Бычков билан содир этилган ҳолат қаби Хрупуновага ҳам ҳеч қандай тушунтириш

берилмаган.

Динни мажбурий тарзда қабул қилиш

Динни мажбурий тарзда қабул қилиш ва вояга етмаган АҚШ фуқароларини угирлаб кетилиши еки

АҚШдан ноқонуний жунатиб юбориш еки бундай шахсларни қайтиб АҚШга жунатишга қаршилиқ

ҳолатлари қўзатилмади.

Диний эркинликларни таъминлашдаги вазиятни яхшиланиши ва ижобий узгаришлар

Ҳуқумат 2003 йилда собик муфтий Мухаммад Содик Мухаммад Юсуфнинг турли диний мавзуда

оммавий чиқишларга ва Интернет орқали мулоқатга қиришга рўхсат берди. Унинг омма орасида

кенг таркалган исломий Интернет саҳифаси ҳукумат томонидан блокировка қилинмапти ва у

омма орасида кенг таркалган ислом ҳақидаги радио дастурни олиб бормоқда, ҳамда Ислам

Университетида дарс бериб келмоқда.

Ҳукумат шаҳарлардаги ва чекка ҳудудлардаги кам сонли руйхатдан утмаган масжидларни

кайтадан очишга рухсат берди. Бундан ташқари, давлат томонидан тайинланмаган имомлар дин

идоралаарининг яқиндан назорати остида уз фаолиятларини давом эттирдилар, хусусан кишлок

жойларда. Маълумотларга қура, мусулмон жамоатларидаги мухит бир қадар яхшиланди.

Такводор мусулмонлар назорат остига олинган мухитда уз динларига эътикод қилишлари учун

рухсат берилди.

Ҳукумат Иегова Гувоҳларининг харбий пацифизм ҳуқуқларини ҳурмат қилишда давом этди.

Чакирув комиссияси уларни доимий равишда хизматдан озод қилиб турди. 2 апрелда Иегова

Гувоҳлари бутун Ўзбекистон бўйлаб утган икки йил олдиндагига нисбатан камрок босим остида

Исонинг улимини хотирлаш билан боглик йиллик маросимни нишонладилар.

Хисобат даврида, ҳукумат мусулмон аелларнинг румол урашларига багрикенлик билан карашда давом этди. Хижоб кийганларни тез-тез Тошкент кучаларида, Фаргона водийсининг консерватив кисмларида ва бошка хуудларда учратиш мумкин. ДИК аелларни эътикодлари туфайли таълим муассасаларидан чекламаслик позициясини кабул килди ва илгари укишдан хайдалган аелларга кайта тикланишга фаоллик билан ердам килди. Ушбу хисобот даврида, кучдаги аеллар румолдан кура купрок хижоб ураганлари гувохи булдик.

Протестларнинг адвокатлари жараенга еки далилларга эътироз билдирганларидан сунг, ҳукумат томонидан карши уларга нисбатан кузгалган ишларни тухтатилиш холатлари кузатилди. Форум 18 хабарига кура, 2007 йил мартда прокуратура ходимлари руйхатдан утган Тошкентнинг Мирзо-Улугбек туманидаги Грейс Пентакостал черковининг еш бошлиги Вячаслав Цхега карши иш кузгатди. У Маъмурий Кодекснинг бир катор моддаларини бузганликда айибланди. Бирок, Цхе милициянинг харакатлари тугрисида бир катор давлат идораларига арз килганидан сунг, унга карши кузгатилган иш тухтатилди ва милиция ходимларига хайфсан эълон килинди. 2007 йил 10 февралда, милиция ходимлари Бухоро шахри енида жойлашган Газли шахарчасидаги уйга рейд уюштиришди ва 6 нафар Пятидесятниклар черкови аъзоларини хибсга олдилар. Кейинчалик

уларга куйилган айбловлар бекор килинди ва хибсга олишда иштирок этган милиция ходимларига нисбатан маъмурий жазо кулланди. 2007 йил 5 февралда Тошкент шаҳри Чилонзор тумани суди Пятидесятниклар черковининг 5 та аъзосига Маъмурий Кодекснинг бир қатор моддаларини бузганликда куйилган айбловларни бекор қилди.

III қисм. Ижтимоий таҳкирлаш ва дискриминация

Умуман олганда, Ўзбекистон жамияти турли дин вакилларига бағрикенлик билан муносабатда буладилар, лекин миссионерлик фаолиятига қаршидир. Аҳоли қадимдан дуневий қарашларга ва бағрикенгликга асос солиб келган. Хусусан, мусулмонлар, рус православлари, Рим католиклари ва яҳудийлар раҳнамолари жамиятда уларига нисбатан илик муносабат ҳақида айтадилар.

Евангелист еки Пятидесятникчилар черковлари ва этник ўзбек аъзолари мавжуд черковлар диний таҳкирлашлардан келиб чиққан мураккабликларга рубаро келмоқдалар. Христианликни қабул қилган этник ўзбекларга таҳкирлашлар ва зулм қурбони бўлаётганликлари ҳақида давомий хабарлар бўлди.

Давлат томонидан назорат қилинадиган оммавий ахборот воситалари баъзи ҳолатларда

евангелист христианларга қарши бўлган ижтимоий газабни қузгатган ҳолатлари қузатилди.

Давлат телевидениеси томонидан 2006 йил ноябрда христиан евангелистларни қоралаб чиқувчи

икки қисмлиқ ҳужжатли фильм намоиш этилган сунг, Тошкентдаги энг йирик Пятидесятникчилар

черкови аъзолари узларига нисбатан қучли босимга ва қушнилари қучайган нафратига дуч

келдилар. Бундан ташқари, 2006 йил 18 декабрда еланган безорилар черковнинг бош роҳибини

дуппослаб кетишди. Давлат томонидан назорат қилинадиган айрим мақолалар рус православ

роҳибларининг евангелистлар фаолиятини танқид қилган сузларини қоб қилди.

Яҳудийларга қарши ҳеч қандай таққирлаш ҳолатлари қузатилмади. Синагогалар фаолияти, яҳуд

тилини ургатиш, яҳудий маданият байрамлари ҳеч қандай тусикларсиз амалга оширилди ва барча

нашрлар ва жамият газеталари қоб қилинишда давом этди. Қупгина яҳудийлар АКШга ва

Изроилга қучиб кетишган. Бунга асосан иқтисодий вазият сабаб бўлиши мумкин еки чет элдаги

оила аъзоларига яқинроқ бўлишдир, лекин яҳудийларга қарши қафиятлар эмас. Тошкентда ва

Самарқанда яҳудийлар болалар богчасида яҳуд маданияти расман ургатилади. Терговлар

натijasига қура, Тошкент яҳудий жамияти бошлиги Авраам Ягудаевнинг 2006 йил февралдаги

улимида антисемитизм ҳаракатлари мавжуд эмас, ҳамда 2006 йил июнда Тошкентдаги синагога боши Давид Гуревичнинг 20 ешлик котибаси Карина Лойфер ва унинг онасининг улдирилишида яҳудийларга қарши қайфиятлар қузатилмаган.

Утган йилдагидан фаркли уларок, ушбу ҳисобот даврида, бир нафар шахсга нисбатан

яҳудийларга қарши матнни ташкил қилган ХТ варақасини тарқатиш айблови қўйилди. 2006 йил

10 августда ҳукумат Интернет саҳифасида Ўзбекистон Республикаси Божхона Қумитаси 2 нафар

Козок фуқаросини ХТ гуруҳига мансуб китоб, журнал ва варақаларга эгалик қилганликлари учун ҳибсга олганлигини хабар берди.

IV қисм. АҚШ давлати сиесати

АҚШ элчиси ва элчихонанинг бошқа ходимлари инсон ҳуқуқлари ва диний эркинликларга боғлиқ

булган муҳим масалаларни муҳокама қилиш мақсадида маҳаллий диний ташкилотлар

бошликлари, инсон ҳуқуқлари ҳимоячилари ва ҳукумат вакиллари билан учрашди.

Вашингтондаги мутассадилар АҚШнинг диний эркинликлар борасидаги ҳавотирларини етказиб

куйиш учун бир неча бор Узбекистондаги элчихона ходимлари билан учрашди. АКШ

мутассадилари Узбекистон буйлаб хизмат сафарларини уюштирдилар ва диний раҳнамолар ва

ҳукумат вакиллари билан учрашдилар. Элчихона ходимлари ДИК, диний ташкилотлар

бошликлари ва инсон ҳуқуқлари ҳимоячилари билан алоқалар урнатди. Элчихона такводор

муслмонлар, христианлар еки чет эллик диний хайрия ташкилтлари булишидан катъий назар,

диний гуруҳлар муаммога дуч келганларини эшитган захотиек, иложи булган вақтда уларнинг

номидан муаммони бартараф этишга аралашиб ҳукумат вакиллари билан мулоқатга киришга ва

судларда иштирок этишга интилади. АКШ дипломатлари 2007 йил 2 апрел куни Тошкентда

Иегова Гувохлари диний маросимини мониторинг килди. Бундан кузда тutilган мақсад, гуруҳнинг

хар йили нишонланадиган Исонинг улимини хотирлаш маросимини ташкиллаштириш

ҳуқуқларини таъминлашда ердан килиш эди. АКШ ва Узбекистоннинг икки томонлама алоқалари

сусайганига карамай, элчихона ҳукумат ҳаракатларидан уз хавотирларини билдиришда давом

этди.

АКШ элчиси ва элчихонанинг бошка ходимлари купгина имомлар ва дин намояндалари билан

учрашувлар уюштирди. Бундан кузда тutilган мақсад, диний эркинликларни таъминлаш

масалаларини муҳокама ва мониторинг қилишдан иборатдир. Диний жамиятлар аъзолари ва бошқа Ўзбекистонда мафқурани шакллантирувчи муттассадилар доимий равишда АКШ элчихонаси қошидаги Ахборот Маркази томонидан ахборот билан таъминланиб турдилар.

Элчихона вакиллари ҳукуматни диний эркинликларни чекламасликка ва қупрок масжидларни руйхатдан утказишга чақирдилар. Вашингтонда ва Тошкентда жойлашган АКШ муттассадилари ҳукуматни узининг дин тугрисидаги қонунларини ва руйхатдан утиш учун қаида 100 та аъзодан иборат булишлик талабини қуриб чиқишга даъват этди. Бундан ташқари, миссионерлик фаолияти тугрисидаги қонунни, диний адабиетларни мамлакатга олиб кириш қоидаларини ҳамда ҳусусий диний мактаблар тугрисидаги қонунни қайтадан қуриб чиқишга чақарди. АКШ ҳукуматининг фикрича, айнан шуларни амалга оширилиши еш мусулмонларнинг радикаллашувининг олдини олувчи қоралардир.

АКШ Давлат Департаменти диний бағрикенликни ва диний эркинликларни тарғиб этишга қаратилган алмашинув ва таълим дастурларига ҳомийлик қилади. АКШ Давлат Департаменти томонидан молиялаштирилган ва Вашингтон Университети томонидан бошқариладиган 4 йиллик солиштирув диний тадқиқотлар дастури 5 та маҳаллий университетлар домлаларини уз

хамкасабалари билан диний багрикенглик хусусида тажриба алмашинишга имкон яратди. 2006

йил АКШ элчихонси 8 нафар мусулмонлар раҳнамоларидан иборат гуруҳни АКШга таклиф этди.

Ушбу ташриф Халқаро Ташрифлар Дастурига биноан амалга оширилди; бошида улар таклифни

кабул қилдилар, аммо кейинчалик давлат томонидан урнатилган сиёсий вазият тўғрисида

ташрифларини қолдирдилар. Элчихона АКШда диний эркинлик ҳақидаги ахборотни тез-тез

тарқатиб туради.

АКШ ҳукумати диний эркинликни асосан инсон ҳуқуқлари дастурлари орқали тарғиб қилади.

Бирок ҳисобот даврида, Ўзбекистоннинг ННОларнинг фаолиятини тўхтатилиши ушбу

ҳаракатларни жиддий тарзда мураккаблаштирди.

2006 йил 14 ноябрда АКШ Давлат Департаментининг Бош Қотиби диний эркинликларни

чекланганлиги тўғрисида Ўзбекистонни Халқаро Диний Эркинликлар Акти остида тузилган Алоҳида

Хавотир Олишга Сабаб Булувчи Давлатлар рўйхатига киритди.

Бу воқеадан сунг, АКШнинг Халқаро Диний Эркинликлар буйича бош элчиси уз мамлакатининг

Ўзбекистондаги элчиси билан бир неча бор учрашди ва диний эркинлик буйича вазиятни

яхшилаш хақида мулоқат урнатишни муҳокама килди. Ҳукумат таклифига биноан, 2007 йил 25

июнда бош элчи шу мулоқатни амалга ошириш мақсадида Ўзбекистонга ташриф буюрди.